

Funn fra en undersøkelse av samspill under måltider i barnehager

Trine.Klette@diakonova.no

May Britt Drugli, NTNU

Anne Mari Aandahl, Diakonova

Bakgrunnen for undersøkelsen

- * Observasjoner av samspill og tilknytningsutvikling hos små barn (Killén, Klette og Arnevik, Klette, 2007)
- * Forskningsbasert kunnskap som viser at perioden 1-2 år er avgjørende når det gjelder etablering og regulering av en rekke sentrale nevrologiske og følelsesmessige funksjoner (Schore, 2008, 2014)
- * Mer enn 80% av norske ettåringer går i barnehage (SSB, 2015) og de oppfostres av foreldre og barnehageansatte sammen
- * Det er lite kunnskap om smårollingenes trivsel og tilpasning til barnehage og om omsorgskvaliteten det gjelder de minste barna

Bakgrunnen forts.

- * Rutinesituasjoner utgjør en stor del av hverdagen for de minste i barnehagen
- * Spisesituasjoner er unike ved at de potensielt kan være en unik arena for samspill og læring
- * Forskning tyder på at barnehageansatte generelt har lave forventninger til ettåringers muligheter og aktiviteter i rutinesituasjoner (Degotardi, 2010)
- * Barnehageansatte har tendens til å beskrive og forklare egne handlinger og fokusere lite på tolkninger av barnas atferd i slike situasjoner (Degotardi og Davis, 2008)

Forsknings spørsmål

- * Hvordan organiseres måltidene?
- * Hva kjennetegner samspillet mellom smårollingene og kontaktpersonene under måltidet?
- * Vektlegging av:
 - ✓ tilrettelegging for de minste
 - ✓ relasjonelt klima
 - ✓ sensitivitet, språkstøtte og hjelp til utforskning blant ansatte
 - ✓ samarbeid, motstand og tilpasning hos barna

Utvalg

- * **13 familier**, rekruttert fortløpende av helsesøstre på grunnlag av følgende inklusjonskriterier:
 - ✓ barnet var 1 år
 - ✓ barnet skulle begynne i barnehage i august 2014
 - ✓ barnet var enebarn
 - ✓ barnets nærmeste omsorgsperson var norsktalende
 - ✓ barnet hadde ingen kjente handicap eller lidelser
 - ✓ barnet hadde hatt den samme primære omsorgspersonen i minimum seks måneder før barnehagestart

Utvalg forts.

- * **13 barn**, 7 jenter, 6 gutter
- * **11 barnehager**, tilfeldig, på bakgrunn av tildeling
- * **13 barnehageansatte**, utpekt av ledelsen i barnehagen som barnas nærmeste kontaktpersoner

Kjennetegn ved familiene

* Foreldrene:

- ✓ tolv kvinner, en mann
- ✓ ti gifte, en skilt, to aleneforsørgere
- ✓ ni norskfødte, fire fra ulike andre land
- ✓ 27-37 år (gjennomsnitt: 32,4)
- ✓ gjennomsnittlig utdannelse etter videregående skole: 3,8 år
- ✓ gjennomsnittlig personlig inntekt: 520 000,-

Kjennetegn ved de ansatte

* Kontaktpersonene:

- ✓ Elleve kvinner, to menn
- ✓ to førskolelærere, ni med ulike utdanninger (3mnd- 3år), to ufaglærte
- ✓ fem norske, åtte fra ulike andre land
- ✓ svært varierende språkferdigheter
- ✓ gjennomsnittlig ansettelsestid: 1,8 år

Kjennetegn ved barnehagene

* Organsiering:

- tre offentlige
- åtte private
- ✓ fem familiebarnehager
- ✓ tre med åpne grupper
- ✓ tre med tradisjonelle grupper

Datainnsamling

- * Barna og kontaktpersonene ble filmet under et tilfeldig måltid da barna var 18 måneder
- * Opptakene konsentrerte seg om deltakerbarna og kontaktpersonene deres
- * Filmopptak av varierende lengde (10-45 minutter), avhengig av hvor lenge barnet satt ved bordet

Dataanalyser

- 2 forskere så gjennom alle filmopptakene uavhengig av hverandre
- ✓ Gjorde systematiske observasjonsnotater om organisering, varighet, atferd, aktiviteter og samspill
- ✓ Funn og observasjoner ble diskutert i fellesskap
- Metodiske tilnærminger:
 - ✓ sensitivitet og samarbeid i samspill: Care Index (Crittenden, 2000)
 - ✓ relasjonelt klima, språkstøtte og hjelp til utforskning : ClassInfant (Hamre, LaParo, Pianta, & LoCasale-Crouch, 2014).

Funn: organisering av måltidene

- * I alle barnehagene ble barna satt til bordet før servering
- * I fire barnehager vasket barna hendene før de ble plassert ved bordet
- * I syv av barnehagene sang de før måltidet
- * I fem barnehager ble maten servert raskt, og de ansatte satte seg ned sammen med barna og hjalp dem under måltidet
- * I fire av barnehagene ventet smårollingene mellom fem og ti minutter ved bordet før maten ble servert

Funn: organisering av måltidene forts.

- * I fire av barnehagene ble maten servert ganske raskt, men de ansatte satte seg bare ned i korte perioder og skiftet plass flere ganger måltidet, uten å si noe til barna
- * I to av barnehagene satt ikke de ansatte seg ned under måltidet men gikk til og fra bordet og serverte mat og ryddet

Funn: relasjonelt klima

- * I de fem barnehagene hvor måltidet var godt organisert, var det var også en generell positiv stemning
- * I fire av barnehagene var støynivået tildels svært høyt under måltidet, og barna virket slitne og urolige
- * I to barnehager var det en gjennomgående taushet under hele måltidet.

Funn: språkstøtte

- * Ingen av de observerte kontaktpersonene oppmuntret smårollingene til å snakke under måltidet
- * Få av de observerte kontaktpersonen satte ord på eller snakket om måltidet eller om maten som ble servert
- * Ingen av smårollingene sa noe i løpet av observasjonstiden, med unntak av noen uklare lyder
- * En påfallende taushet og passivitet ble registrert blant smårollingene under måltidene, uavhengig av type barnehage

Funn: tilrettelegging for utforskning og læring

- * Det ble ikke observert at kontaktpersonene tilbød smårollingene hjelp eller støtte til utforskning under måltidene
- * De ble ikke registrert at de observerte smårollingene fikk ros eller oppmuntring fra kontaktpersonene under måltidene
- * De fleste smårollingene satt alene og spiste, ofte med endel strev
- * Noen satt ved bordet i 45 minutter

Analyse av de ansattes sensitivitet og barnas samarbeid

- barna og kontaktpersonene ble observert hver for seg og i forhold til hverandre
- ✓ elementer: ansiktsuttrykk, stemmebruk, posisjonering, uttrykk for hengivenhet, turtaking, kontroll og valg av aktiviteter
- Vekten (poeng) ble fordelt på følgende dimensjoner;
- ✓ barnet : samarbeidende, vanskelig, passiv og/eller tvangspreget
- ✓ omsorgsgiver: sensitiv, kontrollerende og/eller passiv og uresponderende

Funn: samspill og sensitivitet

- * Tre av kontaktpersonene ble vurdert som tilfredstillende (gode nok) med tanke på sensitivitet i samspillet
- * Syv av kontaktpersonene ble vurdert å befinne seg i riskikokategorien når det gjaldt sensitivitet overfor det observerte barnet
- * Tre av kontaktpersonene ble vurdert som omsorgssviktende overfor barnet under observasjonstiden

Funn: samarbeid og tilpasning

- * Alle barna viste høy grad av samarbeid og tilpasning, men et flertall demonstrerte også en gjennomgående og påfallende passivitet
- * Flere av barna framsto som resignerte og tvangspregede under måltidene

Undersøkelsens begrensninger

- * 13 barn, 11 barnehager, 1 måltid
- * Skjevt utvalg
- * Observatørpåvirkning
- * Forforståelse

Konklusjoner

- * I flere av barnehagene var måltidet tilsynelatende lite planlagt og organisert
- * Flere av de ansatte satte seg ikke ned ved bordet under måltidet
- * De fleste smårollingene var påfallende stille og passive under observasjonene
- * Barnas signaler og aktiviteter ble stort sett ikke lagt merke til eller kommentert av de ansatte i løpet av observasjonstiden
- * Måltidene ble tilsynelatende ikke brukt som anledning til utforskning og språkstøtte for de minste barna

Konklusjoner forts.

- * Samspillskvalitet under måltider framstår å være et viktig tema for barnehagepersonale
- * Behov for mer oppmerksomhet overfor de smårollinger i rutinesituasjoner
